

УДК 338.43.01

Слободенюк Л.О., молодший науковий співробітник ©**Сачук Р.М.**, заступник директора, завідувач науково-дослідного відділу продуктивності у галузях сільського господарства, (e-mail: sachuk.08@mail.ru)
НДЦ "Рівнеагропромпродуктивність" м. Рівне

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ НОРМОУТВОРЮЮЧИХ ЧИННИКІВ НА ТРУДОМІСТКІСТЬ ОБСЛУГОВУВАННЯ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

Визначено вплив нормоутворюючих чинників на трудомісткість обслуговування великої рогатої худоби. Серед них найбільш прийнятні розмір ферми, статеві-вікова група тварин, технологія утримання та ін.

Ключові слова: нормоутворюючі чинники, трудомісткість, умови утримання, корми, статеві-вікова група.

Вступ. Виробництво продукції тваринництва потребує великих витрат праці в силу своєї специфіки. Сам процес розрахунку трудомісткості виробництва продукції потребує значних витрат часу, що обумовлено необхідністю урахування дії різних нормоутворюючих чинників, які впливають на затрати праці при виконанні робіт різними категоріями працівників. Така ж тенденція спостерігається і на обслуговуванні ВРХ, яка залежить від прийнятого організаційно-технологічного варіанта та продуктивності тварин в господарстві.

Організаційно-технологічний варіант передбачає певну схему утримання тварин, способів виконання робіт, їх кратність, відстань підвезення кормів тощо. Вплив даних чинників на трудомісткість обслуговування ВРХ в різних умовах проявляється по-різному, витрати коливаються в діапазоні 1,5 – 2 рази.

Дослідження показали, що нормоутворюючі чинники, які впливають на трудомісткість обслуговування ВРХ, розглядаються окремо без системного зв'язку між собою [1].

Тому виникає необхідність комплексного підходу до визначення впливу взаємозв'язаних зовнішніх, внутрішніх і природно-технологічних нормоутворюючих чинників.

Аналіз відомих досліджень. Вчені економісти розглядають зовнішні, внутрішні і природно-біологічні нормоутворюючі чинники з точки зору мети своїх досліджень.

Так, Єрманський О.А. на початку 30-х років ХХ ст. зазначив, що нормування праці може бути лише фізіологічним, а нормування роботи машини – завдання технічне [2].

Безумовно, важливість зазначених чинників фізіологічного характеру відмічались на всіх етапах нормування праці. Проте нині на практиці вони

враховуються лише при встановленні нормативного часу на відпочинок при виконанні виробничих операцій.

У своїх дослідженнях Петроченко П.Ф, Пунський Л.М. доводять необхідність урахування соціальних чинників [3, 4]. Вони визначають змістовність праці, її різноманітність, наявність у ній творчих елементів, характер відносин в колективі, але залишаються на позиціях технічного нормування.

Ці дослідження зробили значний внесок у теорію нормування праці. Проте, всі вони виходили з конкретних умов господарств та цілей досліджень, а не з позицій системного підходу до нормування праці. В теорії нормування чіткого визначення системи нормування праці та поділу чинників не існувало.

Однак, це має дуже важливе значення для створення галузевих систем нормування праці ринкового типу [5].

У тваринництві до внутрішніх чинників належать технічні, організаційні, психофізіологічні, соціальні (1); до природно-біологічних - вид і статево-вікові групи тварин, тривалість зимового і літнього періоду, продуктивність тварин; до зовнішніх – показники економічного обґрунтування, зменшення витрат виробництва на основі скорочення нормативних витрат праці, законодавчі акти.

Виходячи з вищесказаного, мета даної статті полягає у дослідженні нормоутворюючих чинників, які відображають специфіку умов праці при обслуговуванні ВРХ з урахуванням їх взаємного впливу. Тому вирішення цієї проблеми потребує інших методичних підходів.

Мета статті: визначення впливу нормоутворюючих чинників на трудомісткість обслуговування великої рогатої худоби.

Результати досліджень. У сільському господарстві важливого значення набуває гнучкість нормативів та зручність користування ними в господарствах, що дозволяє виробникові підібрати такий варіант умов виробництва, який би відповідав нормативам трудомісткості.

Проектування нормативної трудомісткості обслуговування здійснюється шляхом моделювання умов праці робітників, що обслуговують певну статево-вікову групу тварин, на основі типових нормативів часу і чисельності.

Використання цього методу дозволяє створити практично однакові моделі умов праці за фактичними даними ферми ВРХ.

З наведених нормоутворюючих чинників були визначені найбільш прийнятні:

- розмір ферми;
- статево-вікова група ВРХ;
- технологія утримання худоби;
- одержання, приготування, роздавання кормів;
- способи напування;
- видалення гною.

Під час проведення досліджень були взяті різні розміри ферми ВРХ. В результаті досліджень було виявлено, що існує зворотна залежність між трудомісткістю та розміром ферми. Чим більший розмір ферми, тим нижча трудомісткість, тобто менше праці витрачається на обслуговування. Це пояснюється тим, що на великотоварних фермах у зв'язку з великою концентрацією поголів'я трудові процеси механізовано, тобто чим більший рівень уречевленої праці, тим менший рівень живої праці.

Як уже було зазначено, процес виробництва яловичини має ряд економічних, технологічних і організаційних особливостей, які залежать від обслуговування статеві-вікових груп ВРХ. Тому в дослідженнях використано такий поділ тварин на статеві-вікові групи:

- молодняк ВРХ профілакторного віку (від 20 днів до 2-х місяців);
- молодняк ВРХ до 6-ти місячного віку;
- молодняк ВРХ до 1-го року;
- молодняк ВРХ старше 1-го року;
- відгодівля.

Такий поділ обумовлений однорідністю статеві-вікового складу худоби, що становить передумову формування однакових організаційно-технологічних варіантів їх утримання, формування однорідних груп худоби та закріплення їх за окремими працівниками (доглядачами), що забезпечує спеціалізацію праці, сприяє стабілізації і ритмічному виконанню технологічних операцій, що в свою чергу, сприяє зниженню трудомісткості виробництва продукції тваринництва.

За результатами досліджень розраховано показники трудомісткості обслуговування на 10 голів ВРХ кожної статеві-вікової групи. Результати досліджень відображені в таблиці № 1.

Таблиця 1

Трудомісткість обслуговування 10 голів ВРХ різних статеві-вікових груп [5]

Статеві-вікова група ВРХ	Трудомісткість обслуговування 10 голів, люд.-год.
Молодняк ВРХ профілакторного віку	2,05
Молодняк ВРХ до 6-ти місяців	2,59
Молодняк ВРХ до 1-го року	2,20
Молодняк ВРХ старше 1-го року	2,24
Відгодівля	1,85

З даних таблиці видно, що трудомісткість обслуговування 10 голів ВРХ коливається залежно від статеві-вікових груп від 1,85 до 2,59 люд.-год. Це пояснюється тим, що у старших статеві-вікових груп ВРХ кількість трудових операцій значно менша ніж у молодших. Раціон тварин практично постійний, а їх поведінка більш врівноважена.

Також витрати праці залежать від способу роздавання кормів, умов годівлі, приготування кормів (види кормів, умови їх зберігання, відстань транспортування тощо), а також напування.

Досліджено такі способи напування, як автонапувалки, напування з відер з піднесенням їх до тварин, з корит (при подачі води шлангом, з відра, з крана). Результати досліджень показані в таблиці 2.

Таблиця 2

Залежність трудомісткості обслуговування 10 голів ВРХ від способу напування [5]

Статеві-вікова група ВРХ	Трудомісткість обслуговування 10 голів ВРХ по способу напування, люд.- год.			
	Молодняк ВРХ профілакторного віку	-	2,02	1,84
Молодняк ВРХ віком до 6-ти місяці	-	2,07	2,17	2,28
Молодняк ВРХ віком до 1 – го року	1,81	1,86	1,92	2,08
Молодняк ВРХ віком старше 1-го року	1,88	1,94	2,0	2,16
Відгодівля ВРХ	1,83	1,84	1,87	-

Дані таблиці свідчать про те, що молодняк ВРХ профілакторного віку при напуванні з корит (подача води шлангом) найнижчий (1,84 люд.-год.). При використанні інших способів показники майже однакові (2,02 – 2,05 люд.-год.). У молодняка ВРХ до 6-ти місячного віку при напуванні з корит показники найнижчі (2,07 – 2,28 люд.-год.). Починаючи з 6-ти місячного віку напування проводилось з використанням автонапувалок. Із всіх статево-вікових груп тут найнижчі показники (1,81 – 2,08 люд.-год.).

При використанні інших способів напування ці показники дещо вищі порівняно з автонапуванням і коливаються в межах 1,83 люд.-год. – при напуванні з корит під краном і найвищі 2,16 люд.-год. при напуванні з піднесенням відер до тварин.

Трудомісткою ланкою в тваринництві є видалення гною на фермі ВРХ, при якому використовуються такі елементи: навантаження, перевезення, розвантаження гною. При цьому використовуються транспортери, трактор-бульдозер, візок наземної дороги, підвода та інші засоби.

Залежно від способу видалення гною працівник виконує різні операції, що обумовлюють різну трудомісткість виконання робіт.

Висновки. 1. Трудомісткість обслуговування ВРХ залежить від статево-вікових груп, що обумовлює різні організаційно-технологічні варіанти утримання.

2. Між трудомісткістю обслуговування та розміром ферм існує зворотна залежність. Чим більша ферма, тим нижча трудомісткість.

3. При різних способах роздавання кормів залежить від статеві-вікових груп та способу роздавання кормів, умов годівлі і приготування кормів (види кормів, умов зберігання, відстані транспортування).

4. На основі проведення досліджень можна розробити коефіцієнти, за якими можливо групування ферм з однаковим рівнем трудомісткості виробництва продукції тваринництва.

Література

1. Вітвіцький В.В. Управління галузевими системами економічних норм і нормативів в АПК / Вітвіцький В.В.– К.: Центр “Агропромпраця”. 2001. – 566 с.

2. Єрманський О.А. Теория и практика рационализации / О.А. Єрманський. – М. НКТП, 1933. С. 27.

3. Петроченко П.Ф. Организация проектирования труда в промышленности СССР / П.Ф. Петроченко. – М. Профиздат, 1971. С. 18-20.

4. Пунский Л.М. Основы технического нормирования в промышленности / Л.М. Пунский. – М. Машиностроение, 1946. С. 32-34.

5. Вітвіцький В.В. Моделювання, проектування і оптимізація трудових витрат на виробництві молока / В.В. Вітвіцький, Г.А. Нагорна. – К. Центр “Агропромпраця”, 1996. С. 52.

Summary

Slobodenjuk L.O., Sachuk R.M.

Rivnenskiy research center of agroindustrial complex

RESEARCH OF FACTORS IN SERVICE LABORIOUSNESS CATTLE

The effect factors on labor factors maintenance of cattle. Among the most accepted farm size, age group of animals, technology and other content.

Стаття надійшла до редакції 1.09.2010